

רמב"ם הלכות תפלה פרק א

א מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר "ועבדתם, את ה' אלהיכם" (שמות כג, כה):
מפי השמועה למדו שעבודה זו--היא תפלה,

ונאמר "ולעבדו, בכל-לבבכם" (דברים יא, יג);

אמרו חכמים, איזו היא עבודה שבלב, זו היא תפלה.

ואין מנין התפלות מן התורה, ולא משנה התפלה הזאת מן התורה. ואין לתפלה

זמן קבוע מן התורה;

[ב] ולפיכך נשים ועבדים חייבין בתפלה, לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמה.

שמות כ"ג -- כ הנה אנכי שלח מלאך, לפניך, לשמרך, בדרך; ;
ולהביאך, אל-המקום אשר הכנתי... כב כי אם-שמוע תשמע,
בקלו, ועשית, כל אשר אדבר--ואיבתי, את-איביך...
כג כי-ילך מלאכי, לפניך, והביאך אל-האמרי...והכחדתי
כד לא-תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם...

כה ועבדתם, את יהוה אלהיכם,

וברך את-לחמך, ואת-מימך; והסרתי מחלה, מקרבך.

כו לא תהיה משכלה ועקרה, בארצך; את-מספר ימך,
אמלא כז את-אימתי, אשלח לפניך, והמתי את-כל-העם,
אשר תבא בהם; ונתתי את-כל-איביך אליך, ערך

ב אלא חיוב מצוה זו, כך הוא--שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום, ומגיד שבחו שלהקדוש
ברוך הוא, ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להן בבקשה ובתחנה, ואחר כך נותן שבח
והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו: כל אחד כפי כוחו.

ג אם היה רגיל, מרבה בתחנה ובקשה; ואם היה ערל שפתיים, מדבר כפי יכולו ובכל עת
שירצה. וכן מנין התפלות, כל אחד ואחד כפי יכולתו--יש שמתפלל פעם אחת ביום, ויש
שמתפלל פעמים הרבה. והכל היו מתפללים נכח המקדש, בכל מקום שיהיה. וכן היה הדבר
תמיד ממושה רבנו, עד עזרא....

השגת הרב"ן

מצוות עשה ה'

כתב הרב מצוה חמישית שנצטוינו בעבודתו שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם וגו' ואומר ולעבדו בכל לבבכם. ...

ולשון ספרי ולעבדו זו תפלה

ובמשנתו של ר' אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר מנין לעיקר תפלה מן המצוות שנאמר "את ה' אלהיך תירא **ואתו תעבוד**" ואמרו עבדו בתורתו עבדו במקדשו כלומר ללכת שם להתפלל בו **כמו שביאר שלמה**, כל אלה דברי הרב....

ואין נכונה בזה... אלא ק"ש וברכת המזון דאורייתא תפלה זרבנן.
...אלא ודאי כל ענין התפלה אינו חובה כלל אבל הוא ממדת חסד הבורא יתברך עלינו ששומע ועונה בכל קראנו אליו,
ועיקר הכתוב ולעבדו בכל לבבכם מצוות עשה שתהיה כל עבודתנו לאל יתעלה בכל לבבנו...

ומה שדרשו בספרי - ולעבדו זה תלמוד ד"א זו תפלה \ אסמכתא היא-
.....וזוה כענין שכתוב "וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלהיכם" -

והיא מצוה על צרה שתבא על הצבור לזעוק לפניו בתפלה ובתרועה והוא הענין **שבאר שלמה ע"ה כמו שכתוב** "בהעצר שמים ולא יהיה מטר וכתוב רעב כי יהיה דבר כי יהיה שדפון ירקון ארבה חסיל כי יהיה כי יצר לו אויבו בארץ שעריו כל נגע כל מחלה כל תפלה כל תחנה אשר תהיה לכל האדם לכל עמך ישראל אשר ידעון איש נגעי לבבו ופרש כפיו אל הבית הזה."

....ואם אולי יהיה מדרשם בתפלה עיקר מן התורה - נמנה אותו במנינו של הרב - ונאמר שהיא **מצוה לעת הצרות** שנאמין שהוא יתברך ויתעלה שומע תפלה והוא המציל מן הצרות בתפלה וזעקה, והבן זה:

מלכים א פרק ח

א אַז יְקַהֵל שְׁלֹמֹה אֶת-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל ...

בב וַיַּעֲמֵד שְׁלֹמֹה, לְפָנָי מִזְבַּח יְהוָה, נֶגֶד, כָּל-קַהֲלֵי יִשְׂרָאֵל; וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו, הַשָּׁמַיִם. כג וַיֹּאמֶר, יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִין-כְּמוֹד אֱלֹהִים, בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל, וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת: שְׁמֵר הַבְּרִית, וְהַחֲסֹד ...

כח וּפְנִיתָ אֶל-תְּפִלַּת עַבְדְּךָ, וְאֶל-תְּחִנָּתוֹ--יְהוָה אֱלֹהֵי: **לִשְׁמֹעַ אֶל-הָרְנָה וְאֶל-הַתְּפִלָּה**, אֲשֶׁר עַבְדְּךָ מִתְּפִלֵּל לְפָנֶיךָ הַיּוֹם. כט לֵהִיֹּת עֵינֶיךָ פְּתוּחֹת אֶל-הַבַּיִת הַזֶּה, לַיְלָה וַיּוֹם, אֶל-הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר אָמַרְתָּ יְהוָה שְׁמִי שָׁם-לִשְׁמֹעַ, אֶל-הַתְּפִלָּה, אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל עַבְדְּךָ, אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה ...

לח בְּהַעֲצֹר שָׁמַיִם וְלֹא-יְהִיֶּה מָטָר, כִּי יַחֲטְאוּ-לָךְ; וְהַתְּפַלְלוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה, וְהוֹדוּ אֶת-שְׁמֹךָ, וּמִחֲטָאתָם יִשׁוּבוּן, כִּי תַעֲנֶם. לו וְאַתָּה תִשְׁמַע הַשָּׁמַיִם, וְסַלַּחְתָּ לַחֲטָאת עַבְדֶּיךָ וְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל--כִּי תוֹרֵם אֶת-הַדָּרֶךְ הַטּוֹבָה, אֲשֶׁר יִלְכוּ-בָהּ; וְנִתְּתָה מָטָר עַל-אֲרָצְךָ, אֲשֶׁר-נִתְּתָה לְעַמֶּךָ לְנַחֲלָה.

לז רָעַב כִּי-יְהִיֶּה בָאָרֶץ, דָּבָר כִּי-יְהִיֶּה שְׂדֵפוֹן יִרְקוֹן אֲרָבָה חָסִיל כִּי יְהִיֶּה, כִּי יֵצֵר-לוֹ אִיבוֹ, בָּאָרֶץ שְׁעָרָיו--**כָּל-נֹגַע, כָּל-מַחֲלָה** לח כָּל-תְּפִלָּה כָּל-תְּחִנָּה, אֲשֶׁר תִּהְיֶה לְכָל-הָאָדָם, לְכֹל, עַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל--אֲשֶׁר יִדְעוּן, אִישׁ נֹגַע לְבָבוֹ, וּפְרֹשׂ כַּפָּיו, אֶל-הַבַּיִת הַזֶּה.

לט וְאַתָּה תִשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מִכּוֹן שַׁבָּתְךָ, וְסַלַּחְתָּ וְעָשִׂיתָ, וְנִתְּתָה לְאִישׁ כָּכָל-דָּרְכָיו, אֲשֶׁר תִּדְעַתְּ אֶת-לְבָבוֹ: כִּי-אַתָּה יִדְעַתָּ לְבַדְּךָ, אֶת-לִבָּב כָּל-בְּנֵי הָאָדָם ...

רמב"ם הלכות תענית

א' - מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְזַעַק וּלְהַרְיֵעַ בְּחִצּוֹצְרוֹת עַל כָּל צָרָה שֶׁתְּבוֹא עַל הַצְּבוּר. שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר י ט) (עַל הַצָּר הַצָּרָר אֶתְכֶם וְהִרְעַתֶּם בְּחִצּוֹצְרוֹת. "כְּלוֹמַר כָּל דָּבָר שֶׁיֵּצֵר לָכֶם כְּגוֹן בַּצָּרֶת וְדָבָר וְאַרְבֵּה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן זַעֲקוּ וְהִרְיֵעוּ :
וְדָבָר זֶה מִדִּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה הוּא. שֶׁבְּזִמְנֵן שֶׁתְּבוֹא צָרָה וַיִּזְעַקוּ עָלֶיהָ וַיְרִיעוּ יִדְעוּ הַכֹּל שֶׁבְּגִלְלֵי מַעֲשֵׂיהֶם הִרְעִים הוֹרַע לָהֶן כְּפִתּוּב (ירמיה ה כה) "עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ" וְגו'. וְזֶה הוּא שֶׁיִּגְרַם לָהֶם לְהִסִּיר הַצָּרָה מֵעֲלֵיהֶם :

אָבֵל אִם לֹא יִזְעַקוּ וְלֹא יְרִיעוּ אֵלָּא יֵאמְרוּ דָּבָר זֶה מִמְּנַהֲג הָעוֹלָם אֲרַע לָנוּ וְצָרָה זֹאת נִקְרָה נִקְרִית. הֵרִי זֹאת דָּרָךְ אֲכַזְרִיּוֹת וְגוֹרָמַת לָהֶם לְהִזְדַּבֵּק בְּמַעֲשֵׂיהֶם הִרְעִים. וְתוֹסִיף הַצָּרָה צָרוֹת אַחֲרוֹת. הוּא שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה (ויקרא כו כז) (וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי בְּקָרִי) "וַיִּקְרָא כו כח" (וְהִלַּכְתִּי גַם אֲנִי עִמָּכֶם בְּחַמַּת קָרִי". כְּלוֹמַר כְּשֶׁאֲבִיא עֲלֵיכֶם צָרָה כְּדִי שֶׁתְּשׁוּבוּ אִם תֵּאמְרוּ שֶׁהִיא קָרִי אוֹסִיף לָכֶם חַמַּת אוֹתוֹ קָרִי:
י"ז

בְּכָל יוֹם תַּעֲנִית שְׁגוֹזְרִין עַל הַצְּבוּר מִפְּנֵי הַצָּרוֹת. בֵּית דִּין וְהַזְּקֵנִים יוֹשְׁבֵין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבוֹדְקִים עַל מַעֲשֵׂי אֲנָשֵׁי הָעִיר מֵאַחַר תְּפִלַּת שְׁחָרִית עַד חֲצוֹת הַיּוֹם. וּמְסִירִין הַמְּכַשׁוֹלוֹת שֶׁל עֲבָרוֹת. וּמַזְהִירִין וְדוֹרְשִׁין וְחוֹקְרִין עַל בְּעָלֵי חֲמִס וְעֲבָרוֹת וּמְפָרִישִׁין אוֹתָן. וְעַל בְּעָלֵי זְרוּעַ וּמְשִׁפִּילִין אוֹתָן. וְכִיּוֹצֵא בְּדָבָרִים אֵלּוּ. וּמְחַצֵּי הַיּוֹם וְלַעֲרֵב רְבִיעַ הַיּוֹם קוֹרְאִין בְּבִרְכוֹת וּקְלָלוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג יא) (מוֹסֵר ה' בְּנֵי אֵל תִּמְאַס וְאֵל תִּקַּץ בְּתוֹכָחָתוֹ". וּמְפָטִירִין בְּנִבְיָא בְּתוֹכָחוֹת מֵעֵינֵן הַצָּרָה. וְרְבִיעַ הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן מִתְּפִלָּלִים מְנַחֵה וּמִתְחַנְּנִים וְזוֹעֲקִים וּמִתְוַדִּים כְּפִי כָחֵם: